OIKEUSMINISTERIÖ

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Lainsäädäntöneuvos Sofia Aspelund

Muistio
25.2.2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS (HE 10/2020 vp) EDUSKUNNALLE LAIKSI KULUTTAJANSUOJAVIRANOMAISTEN ERÄISTÄ TOIMIVALTUUKSISTA SEKÄ LAEIKSI KILPAILU- JA KULUTTAJAVIRASTOSTA ANNETUN LAIN JA ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN MUUTTAMISESTA ANNETUN HALLITUKSEN ESITYKSEN (HE 54/2019 VP) TÄYDENTÄMISESTÄ

1. Esityksen tavoite ja pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi hallituksen esitystä laiksi kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista sekä laeiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 54/2019 vp). Eduskunnan perustuslakivaliokunta on antanut hallituksen esityksestä lausuntonsa (PeVL 12/2019 vp). Lausunnossa edellytetään, että hallituksen esityksessä tarkoitetut seuraamusmaksuasiat käsitellään markkinaoikeudessa hallintoprosessuaalisessa järjestyksessä. Tällaisen muutoksen tekeminen hallituksen esitykseen sisältyvään kolmanteen lakiehdotukseen on edellytyksenä sille, että hallituksen esitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunta on samoin edellyttänyt, että muutoksenhaku markkinaoikeuden edellä tarkoitetuissa seuraamusmaksuasioissa on ohjattava hallituksen esityksessä ehdotetusta poiketen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhaku tulee toteuttaa ilman valituslupajärjestelmää. Myös näiden muutosten tekeminen on edellytyksenä sille, että hallituksen esitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallituksen esityksen täydennyksen tarkoituksena on tehdä eduskunnan perustuslakivaliokunnan edellyttämät muutokset alkuperäiseen hallituksen esitykseen siltä osin kuin ne koskevat seuraamusmaksuasioiden käsittelyjärjestystä. Samalla esitetään eräiden muiden täsmennysten tekemistä alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyviin säännöksiin.

Lakiteknisesti perustuslakivaliokunnan edellyttämät muutokset seuraamusmaksuasioiden käsittelyjärjestykseen sekä muut tässä yhteydessä tarvittavat muutokset toteutetaan muuttamalla alkuperäisen hallituksen esityksen 1. lakiehdotusta, 3. lakiehdotusta (täydentävän esityksen 2. lakiehdotus) sekä 5. lakiehdotusta (täydentävän esityksen 3. lakiehdotus).

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

2. Esityksen vaikutukset

Alkuperäisessä hallituksen esityksessä arvioitiin, että uusien valvontakeinojen aktiivinen hyödyntäminen edellyttää Kilpailu- ja kuluttajaviraston henkilöstövoimavarojen lisäämistä vuositasolla yhteensä 650 000 eurolla (8 henkilötyövuotta) vuodesta 2020 lukien, mikä otettiin huomioon valtion vuoden 2020 talousarvioesityksessä lisämäärärahana Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenomomentilla 32.01.06. Koska alkuperäisen hallituksen esityksen eduskuntakäsittely on viivästynyt, tarvittavaa lisämäärärahaa ei voitu huomioida valtion vuoden 2020 talousarviossa. Vuodelle 2020 tarvittava lisämääräraha on tarkoitus ehdottaa otettavaksi vuoden 2020 lisätalousarvioon. Lisämäärärahatarve vuodelle 2020 on 365 000 euroa eli pienempi kuin alun perin esitetty 650 000 euroa, mikä johtuu ehdotettujen lakien voimaantulon viivästymisestä. Vuodesta 2021 lukien lisämäärärahatarve on vuositasolla yhteensä 650 000 euroa alkuperäisen esityksen mukaisesti, ja lisäys sisältyy vuosien 2020-2023 Julkisen talouden suunnitelmaan momentilla 32.01.06 vuosille 2021 ja 2022.

Täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetulla sääntelyllä on vaikutuksia korkeimman hallinto-oikeuden toimintaan, koska sen käsiteltäväksi tulisi uudenlainen asiaryhmä. Vaikutuksia ei kuitenkaan arvioida merkittäviksi, koska kuluttaja-asiamiehen esittämän arvion mukaan seuraamusmaksun määräämistä koskevia asioita, joihin valitusoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen kytkeytyisi, saatettaisiin markkinaoikeudessa vireille vain joitakin vuodessa.

Jos kuluttaja-asiamies katsoisi, että elinkeinonharjoittajan lainvastaiseen menettelyyn olisi syytä puuttua hakemalla sekä kiellon että seuraamusmaksun määräämistä, tämä ei olisi mahdollista samassa prosessissa. Sekä elinkeinonharjoittajan että kuluttaja-asiamiehen kannalta uudistus merkitsee samalla sitä, että maksettavaksi voisivat tällaisissa tapauksissa tulla kahdesta eri oikeudenkäynnistä aiheutuneet kulut. Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuteen seuraamusmaksuasioissa sovellettaisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia (808/2019), jonka perusteella kuluttaja-asiamies voisi esityksen tehneenä viranomaisena joutua korvaamaan yksityisen osapuolen oikeudenkäyntikulut, jos muunlainen ratkaisu olisi kohtuuton ottaen huomioon oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 95 §:n 1 ja 2 momentin säännökset.

3. Esityksen valmistelu

Luonnoksen täydentäväksi hallituksen esitykseksi on valmistellut oikeusneuvos, oikeustieteen tohtori Eija Siitari korkeimmasta hallinto-oikeudesta oikeusministeriön antamasta toimeksiannosta. Hallituksen esitys on viimeistelty oikeusministeriössä.

Oikeusministeriö järjesti 9.1.2020 esitysluonnoksesta kuulemistilaisuuden, jossa olivat edustettuina korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, markkinaoikeus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry sekä Suomen Yrittäjät ry. Lisäksi oikeusministeriö varasi alkuperäistä hallituksen esitystä valmistelleelle oikeusministeriön työryhmälle, kyseisen työryhmän seurantaryhmälle, korkeimmalle oikeudelle, korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja Finanssivalvonnalle tilaisuuden esittää aikavälillä 24.-30.1.2020 kirjallisia huomioita ensimmäisen kuulemistilaisuuden perusteella jatkovalmistellusta esitysluonnoksesta.

4. Voimaantulo

Alkuperäisessä hallituksen esityksessä ehdotettiin, että kyseiseen esitykseen sisältyvät lait tulisivat voimaan 17.1.2020, jolloin esityksen taustalla oleva EU:n ns. yhteistyöasetus (EU) 2017/2394 tuli sovellettavaksi. Alkuperäisen esityksen eduskuntakäsittelyn viivästymisen johdosta ja toisaalta EU-sääntelyn kannalta ongelmallisen oikeustilan nopeaksi poistamiseksi ehdotetaan, että alkuperäiseen hallituksen esitykseen perustuvat lait nyt annetussa täydentävässä esityksessä ehdotetulla tavalla muutettuina tulevat voimaan 1.7.2020.